ĢENERĀLADVOKĀTA PEDRO KRUSA VILJALONA
[*PEDRO CRUZ VILLALÓN*] SECINĀJUMI,
sniegti 2015. gada 11. jūnijā [1]

**Lieta C-59/14**

**Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export**
**pret**
**Hauptzollamt Hamburg-Jonas**

(Finanzgericht Hamburg (Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Regula Nr. 2988/95 — Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzība — 3. panta 1. punkts — Eksporta kompensācijas atgūšana — Avansa maksājums — Noilguma termiņš — Dies a quo — Saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai nolaidība — Kaitējuma rašanās — Nodrošinājuma atbrīvošana — Turpināts vai atkārtots pārkāpums — Vienreizīgs pārkāpums

1. Šis *Finanzgericht Hamburg* [Hamburgas Finanšu tiesas] izteiktais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir radies tiesvedībā starp *Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export* (turpmāk tekstā – "uzņēmums *Ernst Kollmer*") un *Hauptzollamt Hamburg-Jonas* (Hamburgas-Jonas Galvenā muitas pārvalde; turpmāk tekstā – "*Hauptzollamt*") saistībā ar deviņdesmito gadu sākumā uz Jordāniju eksportētajām liellopu gaļas kravām, kas tika reeksportētas uz Irāku, neievērojot šai valstij noteikto embargo.

2. Par šo pašu kravu eksportu jau spriests spriedumos *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb* u.c. [2] un *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading* [3]. Pirmajā no tiem Tiesa apstiprināja, ka Regulas Nr. 2988/95 [4] 3. panta 1. punkta pirmajā daļā noteiktais noilguma termiņš attiecas arī uz administratīvajiem pasākumiem to eksporta kompensāciju atgūšanai, kas eksportētāju – tostarp arī pirms minētās regulas stāšanās spēkā – izdarīto pārkāpumu dēļ saņemtas nepamatoti. Tā, sīkāk nepaskaidrojot, arī nosprieda, ka minētais termiņš sākas no pārkāpuma izdarīšanas brīža [5].

1 — Oriģinālvaloda – spāņu.

2 — No C-278/07 līdz C-280/07, EU:C:2009:38.

3 — C-201/10 un C-202/10, EU:C:2011:282.

4 — Padomes 1995. gada 18. decembra Regula (EK, Euratom) par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību (OV L 312, 1. lpp.; Īpašais izdevums latviešu valodā, 1. nod., 1. sēj., 340. lpp.).

5 — Tā arī atzina, ka ilgākie noilguma termiņi, ko dalībvalstis drīkst piemērot saskaņā ar minētas regulas 3. panta 3. punktu, var izrietēt no valsts tiesību normām, kas bija spēkā pirms attiecīgās regulas pieņemšanas. Spriedums *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading* (C-201/10 un C-202/10, EU:C:2011:282) bija tieši par šiem ilgākajiem noilguma termiņiem, kas var tikt noteikti valsts tiesībās. Tiesa jo īpaši uzsvēra, ka šiem termiņiem ir jāatbilst no tiesiskās noteiktības principa izrietošajām paredzamības un samērīguma prasībām.

3. Šoreiz Tiesa tiek konfrontēta ar konkrētu jautājumu par to, kad tieši sākas minētais noilguma termiņš gadījumā, ja tiek atprasītas eksporta kompensācijas, kas samaksātas avansā un nodrošinātas ar atbilstošu drošības naudu [6].

## I – **Atbilstošās tiesību normas**

4. Regulas Nr. 2988/95 1. pantā ir noteikts:

"1. Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzībai ar šo tiek pieņemti vispārīgi noteikumi par vienveida pārbaudēm un administratīviem pasākumiem un sodiem, kas saistīti ar Kopienas tiesību pārkāpumiem.

2. "Pārkāpums" nozīmē Kopienas tiesību normas pārkāpumu, ko rada kāda saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai nolaidība, kas kaitē vai varētu kaitēt Kopienu budžetam vai to pārvaldītiem budžetiem: mazinot vai zaudējot ienākumus no Kopienu vārdā tieši izveidotajiem pašu resursiem vai veicot nepamatotus izdevumus."

5. Minētās regulas 3. panta 1. un 3. punkts ir formulēti šādi:

"1. Lietas noilguma termiņš ir četri gadi no 1. panta 1. punktā minētā pārkāpuma izdarīšanas brīža. Nozaru noteikumos tomēr var paredzēt īsāku laiku, kas nevar būt mazāks par trim gadiem.

Ja pārkāpums ir nepārtraukts vai vairākkārtējs, noilguma termiņš sākas dienā, kad pārkāpums beidzies. Vairākgadu programmās noilguma termiņš visos gadījumos ir līdz programmas pilnīgai pabeigšanai.

Noilguma termiņu pārtrauc kompetento iestāžu lēmumi, kas attiecas uz pārkāpumu izmeklēšanu vai iztiesāšanu un kuri konkrētajām personām darīti zināmi. Noilguma termiņš pēc katra pārtraukuma atsākas.

Tomēr noilgums iestājas ne vēlāk kā dienā, kad pagājis laiks, kas divreiz ilgāks par noilguma termiņu un kurā kompetentās iestādes nav uzlikušas sodus, izņemot gadījumus, kad administratīvā lieta pārtraukta saskaņā ar 6. panta 1. punktu.

[..]

3. Dalībvalstis patur iespēju piemērot termiņus, kas ir ilgāki par attiecīgi 1. [..] punktā paredzētajiem."

6. Saskaņā ar Regulas Nr. 565/80 [7] 5. panta 1. punktu "summa, kas vienāda ar eksporta kompensāciju, pēc ieinteresētās puses lūguma tiek izmaksāta, tiklīdz produkti vai preces ir bijuši pakļauti muitas noliktavu vai brīvās zonas procedūrai, nolūkā tos izvest noteiktā termiņā".

7. Regulas Nr. 565/80 6. pantā ir noteikts:

"Lai varētu gūt labumu no šajā regulā paredzētajiem noteikumiem, iesniedz nodrošinājumu, kas garantē samaksātajai summai vienlīdzīgas summas, kā arī papildu summas atmaksāšanu.

6 — Šajā lietā kompensācija bija samaksāta avansā, šim ar drošības naudu nodrošinātajam maksājumam esot veiktam, kamēr vēl nebija izdarīts Savienības tiesību pārkāpums, kura dēļ tas kļuvis nepamatots. Pārkāpums tika atklāts pēc tam, kad saimnieciskās darbības subjektam jau tika atmaksāta drošības nauda, ar kuru tika nodrošināts minētais avansa maksājums. Šo secinājumu 2. punktā minētajos spriedumos Tiesa īpaši neiztirzāja šeit radušos jautājumu, proti, vai tālab, lai avansā samaksātu eksporta kompensāciju gadījumā noilguma termiņš sāktos, ir jābūt ne tikai izdarītam pārkāpumam, bet arī kaitējumam, kas nodarīts Savienības budžetam (šajos secinājumos terminus "Eiropas Kopienas" un "Kopienu tiesības" lietošu, citējot tiesību normas, kurās šādi formulējumi ir rodami, savukārt citviet lietošu terminus "Eiropas Savienība" vai "Savienības tiesības").

7 — Padomes 1980. gada 4. marta Regula (EEK) par lauksaimniecības produktu eksporta kompensāciju avansa maksājumiem (OV L 62, 5. lpp.; Īpašais izdevums latviešu valodā, 3. nod., 4. sēj., 156. lpp.).

Neierobežojot *force majeure* gadījumus, šis nodrošinājums tiek atsavināts pilnībā vai daļēji, ja:

— atmaksāšana nav izdarīta, jo eksports nav veikts 4. panta 1. punktā vai 5. panta 1. punktā minētajā termiņā, vai

— neapstiprinās tiesības uz eksporta kompensāciju vai ir bijušas tiesības uz mazāku kompensāciju."

8. Saskaņā ar Regulas Nr. 3665/87[8] 17. panta 1. punktu, lai būtu tiesības saņemt eksporta kompensāciju, produkts nemainītā stāvoklī jāimportē kādā no trešajām valstīm, kuru gadījumā ir paredzēta kompensācija, divpadsmit mēnešu laikā pēc dienas, kad pieņemta eksporta deklarācija. Saskaņā ar šīs pašas tiesību normas 3. punktu "produktu uzskata par importētu, kad trešajā valstī ir nokārtotas muitas formalitātes tā izlaišanai patēriņam" [Neoficiāls tulkojums].

9. Saskaņā ar Regulas Nr. 3665/87 18. panta 1. punktu:

"Izlaišanai patēriņam vajadzīgo muitas formalitāšu nokārtošana apliecināma:

a) uzrādot muitas dokumentu vai tā kopiju vai fotokopiju, kuru atbilstību oriģinālam apliecina vai nu oriģināldokumentu apstiprinājusī iestāde, vai ieinteresētās trešās valsts oficiālie dienesti, vai kādas dalībvalsts oficiālie dienesti,

vai

b) uzrādot muitošanas sertifikātu, kas sagatavots II pielikumā esošajam paraugam atbilstošā veidlapā; šī veidlapa ir aizpildāma vienā vai vairākās Kopienas oficiālajās valodās un valodā, ko lieto attiecīgajā trešajā valstī,

vai

c) uzrādot jebkuru citu attiecīgās trešās valsts muitas dienestu apstiprinātu dokumentu, kurā identificēti produkti un apliecināts, ka tie ir izlaisti patēriņam attiecīgajā trešajā valstī."

10. Drošības naudas atmaksāšana ir sīki reglamentēta Regulas Nr. 3665/87 33. pantā.

8 — Komisijas 1987. gada 27. novembra Regula (EEK), ar kuru paredz kopīgus, sīki izstrādātus noteikumus, kas jāievēro, piemērojot eksporta kompensāciju sistēmu lauksaimniecības produktiem (OV L 351, 1. lpp; kļūdu labojums – OV 1988, L 337, 29. lpp.). Lai arī kopš 1999. gada 1. jūlija šī Regula Nr. 3665/87 ir aizstāta ar Komisijas 1999. gada 15. aprīļa Regulu (EK) Nr. 800/1999, ar kuru nosaka kopējus sīki izstrādātus noteikumus eksporta kompensāciju sistēmas piemērošanai lauksaimniecības produktiem (OV L 102, 11. lpp.; kļūdu labojums – OV L 180, 53. lpp.; Īpašais izdevums latviešu valodā, 3. nod., 25. sēj., 129. lpp.), tā joprojām ir piemērojama šīs lietas faktiskajiem apstākļiem.

## II – **Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi**

11. Ar vairākiem 1992. un 1993. gada lēmumiem *Hauptzollamt* apmaiņā pret nodrošinājumu uzņēmumam *Ernst Kollmer* avansā samaksāja eksporta kompensāciju[9] par vairākām liellopu gaļas kravām, kā to bija lūdzis attiecīgais eksportētājs. 1993. gada 10. augustā uzņēmums *Ernst Kollmer* kopā ar citiem dokumentiem nosūtīja *Hauptzollamt* Jordānijas 1993. gada 9. marta muitas deklarāciju, kurā apliecināts, ka eksportētā krava ir muitota. 1993. gadā *Hauptzollamt* šo dokumentāciju pieņēma kā pierādījumu eksportēto produktu izlaišanai patēriņam Jordānijā un tajā pašā gadā atmaksāja daļu drošības naudas. Pārējais nodrošinājums tika atbrīvots 1996. gada 30. aprīlī un 1998. gada 4. martā[10].

12. Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) 1998. gadā veiktās pārbaudes gaitā tika konstatēts, ka daudzos gadījumos Jordānijas muitas dokumentos nebija apliecināta nedz ievedmuitas nodokļu samaksa, nedz šīs gaļas izlaišana patēriņam Jordānijā. Šie dokumenti tika atcelti vēl pirms nodokļu samaksas, jo attiecīgā prece patiesībā tika pārsūtīta uz Irāku (valsts, attiecībā uz kuru bija noteikts embargo). Šādi atgadījās tostarp arī ar muitošanas sertifikātu, ko bija uzrādījis uzņēmums *Ernst Kollmer* (lai arī pats eksportētājs saka, ka tas esot noticis, tam nezinot). Līdz ar to uzskatīdama, ka minētais eksportētājs patiesībā nav iesniedzis eksporta kompensācijas saņemšanai vajadzīgo pierādījumu, *Hauptzollamt* 1999. gada 23. septembra lēmumā tam šo kompensāciju atprasīja. Tiesas sprieduma *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading*[11] rezultātā *Hauptzollamt* savu atprasījumu daļēji (proti, 1993. gadā atbrīvotā nodrošinājuma apmērā) atsauca noilguma dēļ, taču turpināja atprasīt no uzņēmuma *Ernst Kollmer* 1996. gada aprīlī un 1998. gada martā atbrīvotajai nodrošinājuma daļai atbilstošos gandrīz EUR 60 000.

13. Prasībā, ko uzņēmums *Ernst Kollmer* cēla *Finanzgericht Hamburg*, tas apgalvo galvenokārt, ka tiesībām no tā atprasīt tam piešķirto eksporta kompensāciju esot iestājies noilgums[12]. *Finanzgericht Hamburg* šis uzņēmums apgalvoja, ka Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punktā noteiktais četru gadu noilguma termiņš sākas pārkāpuma izdarīšanas, nevis nodrošinājuma atbrīvošanas brīdī. Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punktā pārkāpuma hipotēze tiek skaidri un gaiši saistīta ar saimnieciskās darbības subjekta rīcību vai nolaidību, proti, šajā gadījumā – Jordānijas muitošanas sertifikāta

9 — Eksporta kompensācijas ir atbalsts noteiktu lauksaimniecības produktu eksportēšanai, ko Kopīgās lauksaimniecības politikas ietvaros sniedz Eiropas Savienība tālab, lai vairotu šo produktu konkurētspēju pasaules tirgos. Kompensācijas summa sedz starpību starp produkta cenu Savienības tirgū un tā cenu pasaules tirgū, kas parasti mēdz būt zemāka. Parastā kompensāciju samaksas kārtība ir tāda, ka eksportētājam ir jāpacieš finansiālais slogs, nesaņemot kompensācijas, kamēr tas nav pierādījis, ka ir nokārtotas muitas eksporta formalitātes, ka produkts ir izvests no Savienības muitas teritorijas, un noteiktos gadījumos, ka tas nonācis galamērķī. Lai izvairītos no šī sloga un atvieglotu eksporta finansēšanu, eksportētājam ir pavērta iespēja kompensāciju saņemt uzreiz, līdzko muitas dienesti ir pieņēmuši eksporta deklarāciju, bez vajadzības sagaidīt preces fizisku izvešanu no Savienības muitas teritorijas. Šādā gadījumā samaksa avansā notiek tad, kad preces tiek nodotas glabāšanai muitas noliktavā vai brīvajā zonā eksportēšanai noteiktā termiņā. Eksportētāja apņemšanās preces izvest no Savienības muitas teritorijas šajā termiņā ir jānodrošina, iemaksājot drošības naudu saņemamās kompensācijas summai atbilstošā apmērā kopā ar noteiktiem procentiem. Šajā ziņā skat. tostarp De Ureta Huertos, Á. "Marco general de las restituciones a la exportación", no: *Boletín económico de ICE*, Nr. 2449, 1995, 65. un nākamās lpp., un Gigante Guerrero, G. "Restituciones a la exportación en el marco de la Unión Europea", no: *Economistes*, Nr. 225, 2002.

10 — Uzņēmums *Ernst Kollmer* šim apstāklim uzmanību vērš savos apsvērumos, norādot, ka šā uzņēmuma gadījumā atšķirībā no tā, kas noticis ar citiem šajā pašā situācijā esošajiem eksportētājiem, nodrošinājums netika uzreiz pilnībā atbrīvots, līdzko *Hauptzollamt* pieņēma Jordānijas muitas deklarāciju kā pierādījumu eksportēto produktu izlaišanai patēriņam Jordānijā. Iesniedzējtiesa norāda, ka nokavējums radies "ar šo strīdu nesaistītu iemeslu dēļ". To, kādi šie iemesli ir bijuši, savos apsvērumos (8. punktā) uzņēmums *Ernst Kollmer* izklāsta, citējot pašas *Hauptzollamt* teikto: "tā kā saistībā ar citām, no attiecīgās glabāšanas muitas noliktavā atšķirīgām muitošanas operācijām ir konstatēti pārkāpumi, kas neļāva uzreiz galīgi atbrīvot nodrošinājumu [..]"; proti, uzņēmums *Ernst Kollmer* apgalvo, ka vilcināšanās daļēji atbrīvot nodrošinājumu nedz substanciāli, nedz temporāli nebija saistīta ar strīdīgo kravu eksportu (tā apsvērumu 11. punkts), bet gan attiecās uz citu, ar pierādījumiem nepamatotu kravu eksportu uz Ēģipti, lai arī *Hauptzollamt* apgalvojusi, ka, iztirzājot jautājumu par noilgumu, neesot svarīgi, konkrēti kādu apstākļu dēļ minētā eksportētāja nodrošinājuma atbrīvošana notikusi ar kavēšanos (12. punkts).

11 — C-201/10 un C-202/10, EU:C:2011:282. Minētā sprieduma, uz kuru pamatojās arī uzņēmums *Ernst Kollmer*, rezultātā tika pilnībā atsaukti visi pret vācu liellopu gaļas eksportētājiem uz Jordāniju vērstie atprasījumi, jo no eksporta kompensācijas piešķiršanas (1992. un 1993. gadā veikta avansa maksājuma formā, tūlītēji atbrīvojot nodrošinājumu, līdzko tika uzrādīts attiecīgs sertifikāts) līdz 1999. gada septembra lēmumam tos atprasīt bija pagājuši vairāk nekā četri gadi (skat. uzņēmuma *Ernst Kollmer* apsvērumu 6. punktu).

12 — No šā uzņēmuma apsvērumiem izriet, ka tas arīdzan apgalvo, ka Jordānijas muitas administrācija ilgstošā laikposmā esot vairākkārtīgi rīkojusies prettiesiski, atsaukdamies uz to arī kā uz nepārvaramas varas apstākli, lai iebilstu pret to, ka *Hauptzollamt* atprasa eksporta kompensāciju.

uzrādīšanu. Šīs rīcības rezultātā – pieņemot, ka šis uzņēmums būtu nepamatoti uzdevies par esam tiesīgu saņemt kompensāciju, – Savienības budžetam ir nodarīts kaitējums, jo šis uzņēmums kā eksportētājs faktiski avansa maksājuma veidā no minētā budžeta jau bija saņēmis summu, kas atbilst kompensācijai, ko tas būtu tiesīgs saņemt.

14. Savukārt *Hauptzollamt* šajā *Finanzgericht Hamburg* apgalvo, ka noilgums saskaņā ar Regulas Nr. 2988/95 3. pantu vēl nav iestājies, jo *dies a quo* ir brīdī, kad tiek atbrīvots nodrošinājums (šajā lietā – ne agrāk kā 1996. gadā), jo tikai tad ir galīgs lēmums par eksporta kompensācijas piešķiršanu un tikai tad rodas kaitējums Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punkta izpratnē. Avansa maksājumam par nodrošinājumu ir drošības nauda, un tādējādi maksājuma veikšanas brīdī Savienības budžetam vēl nav radies nekāds kaitējums. Kamēr nodrošinājums vēl nav atbrīvots, *Hauptzollamt* joprojām ir iespēja atmaksāt drošības naudu vai to paturēt.

*15. Finanzgericht Hamburg* ieskatā, tas, ka uzņēmums *Ernst Kollmer* uzrādīja nepareizu muitošanas sertifikātu, lai pierādītu, ka krava ir atmuitota patēriņam Jordānijā, ir Kopienu tiesību normas, konkrēti Regulas Nr. 3665/87 18. panta 1. punkta a) apakšpunkta pārkāpums. Ja Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmās daļas izpratnē pārkāpums uzskatāms par izdarītu ar Kopienu tiesību normai pretrunā esošu saimnieciskās darbības subjekta vienkāršu rīcību vai nolaidību neatkarīgi no tā, kad radies kaitējums, brīdī, kad 1999. gadā tika atprasīta nepamatoti samaksātā eksporta kompensācija, noilgums jau būtu iestājies, jo saskaņā ar minēto tiesību normu noilguma termiņš ir četri gadi kopš pārkāpuma izdarīšanas. Turpretim gadījumā, ja uzskatāms, ka pārkāpums ir tikai tad, ja radies arī kaitējums, uzzināt, vai noilgums jau bija iestājies 1999. gadā, ir iespējams tad, ja noskaidro, vai kaitējums bija radies jau tad, kad 1992. vai 1993. gadā avansā tika samaksāta eksporta kompensācijai atbilstošā summa, vai arī tas radies brīdī, kad 1996. vai 1998. gadā tika atbrīvots nodrošinājums.

16. Šādos apstākļos *Finanzgericht Hamburg* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai gadījumā, ja Kopienu tiesību normas pārkāpums ir atklāts tikai pēc kaitējuma rašanās, priekšnosacījums tam, lai konstatētu pārkāpumu, kas vajadzīgs, lai sāktos noilguma termiņš saskaņā ar Regulas (EK, Euratom) Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmo daļu, un kas ir definēts Regulas (EK, Euratom) Nr. 2988/95 1. panta 2. punktā, ir ne tikai saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai nolaidība, bet arī kaitējums Savienības kopbudžetam vai tās pārvaldītiem budžetiem, un tādējādi noilguma termiņš sākas tikai līdz ar kaitējuma rašanos, vai tomēr šis noilguma termiņš – neatkarīgi no kaitējuma rašanās brīža – sākas jau ar tādu saimnieciskās darbības subjekta rīcību vai nolaidību, kas ir Kopienu tiesību normas pārkāpums?

2) Vai gadījumā, ja uz pirmo jautājumu atbildams, ka noilguma termiņš nesākas, kamēr nav radies kaitējums:

šis kaitējums – saistībā ar galīgi piešķirtas eksporta kompensācijas atprasīšanu – Regulas (EK, Euratom) Nr. 2988/95 1. panta 2. punkta izpratnē rodas jau tad, kad eksportētājam tiek samaksāta eksporta kompensācijai atbilstošā summa Regulas (EEK) Nr. 565/80 5. panta 1. punkta izpratnē, lai arī vēl nav atbrīvots Regulas (EEK) Nr. 565/80 6. pantā paredzētais nodrošinājums, vai tomēr kaitējums rodas tikai nodrošinājuma atbrīvošanas vai attiecīgi eksporta kompensācijas galīgās piešķiršanas brīdī?"

17. Rakstveida apsvērumus šajā tiesvedībā iesniedza uzņēmums *Ernst Kollmer*, Grieķijas valdība un Eiropas Komisija.

## III – **Lietas dalībnieku nostāju kopsavilkums**

18. Saistībā ar pirmo prejudiciālo jautājumu uzņēmums *Ernst Kollmer* pauž piekrišanu uzskatam, ka vienīgais, kas nosaka noilguma termiņa sākšanos, ir 1. panta 2. punktā noteiktā pārkāpuma izdarīšana neatkarīgi no tā, kad rodas kaitējums (nedz, kad tas tiek atklāts). Savas tēzes pamatošanai tas atsaucas uz tiesiskās noteiktības principu (ciktāl tajā prasīts, lai termiņa sākšanās būtu paredzama). Tas uzskata, ka noteicošais priekšnosacījums tam, lai sāktos noilguma termiņš, ir saimnieciskās darbības subjekta konkrēta rīcība, nevis administratīvs lēmums, kas var tikt pieņemts brīdī, kas nav likumā noteikts.

19. Grieķijas valdība apsvērumus izklāsta tikai par pirmo prejudiciālo jautājumu. Tās ieskatā, brīdis, ar kuru sākas noilguma termiņš, ir tad, kad kompetentā iestāde atklāj, ka samaksa notikusi nepamatoti (proti, šajā lietā – brīdis, kad muitas iestādes uzzināja par *OLAF* veiktās pārbaudes rezultātiem). Pēc Grieķijas valdības domām, tas ir skaidrs un objektīvs kritērijs, pēc kura nosakāms brīdis, kad sākas noilgums, jo tieši tad ir izpildītas visas prasības, lai varētu atprasīt nepamatoti samaksāto. Regulas Nr. 2988/95 3. panta 3. punktu Grieķijas valdība interpretē tādējādi, ka tajā dalībvalstis ir apveltītas ar rīcības brīvību gan noteikt ilgākus noilguma termiņus, gan noteikt noilguma termiņa sākuma brīdi. Tāpēc, minētās valdības ieskatā, valstu tiesībās arīdzan var saskaņā ar minēto regulu noteikt, ka noilguma termiņš sākas brīdī, kad atklājas pārkāpums un kaitējums.

20. Saistībā ar otro prejudiciālo jautājumu – gadījumā, ja Tiesa atbildētu, ka noilguma sākums ir atkarīgs no kaitējuma rašanās, – uzņēmums *Ernst Kollmer* uzskata, kas kaitējums rodas līdz ar brīdi, kad tiek veikts avansa maksājums, jo šis maksājums jau rada "izdevumus" Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punkta izpratnē. Savas tēzes pamatošanai šis eksportētājs arī atsaucas uz plašo kaitējuma jēdzienu, kas izriet no sprieduma *Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre*, kurā Tiesa nosprieda, ka "pat pārkāpumi, kuriem nav konkrētas finansiālas ietekmes, var būtiski ietekmēt Savienības finansiālās intereses" [13]. Turklāt noilguma termiņam jāsākas ar likumu konkrēti noteiktā brīdī, kas saskaņā ar minētās regulas 3. panta 1. punktu ir pārkāpuma izdarīšanas brīdis, kurš likumā ir skaidri noteikts un paredzams saimnieciskās darbības subjektiem pat tad, ja tie neapzinājās un tiem nebija jāapzinās, ka tie izdara pārkāpumu. Uzņēmuma *Ernst Kollmer* ieskatā, noilguma sākumu padarot atkarīgu no administrācijas lēmuma atmaksāt drošības naudu, tas tiek padarīts atkarīgs no brīža, kas nav paredzams, jo likumā nav noteikts, kad minētais nodrošinājums jāatbrīvo [14].

21. Uzņēmums *Ernst Kollmer* piebilst, ka izskatāmajā lietā *Hauptzollamt* nepienācīgi novilcināja nodrošinājuma atbrīvošanu, padarot to atkarīgu no faktiem, kam nav saistības ar šo strīdu. Šā apstākļa dēļ ir pareizi uzskatīt, ka pakārtot noilguma sākumu muitas iestāžu lēmumam par nodrošinājuma atbrīvošanu nozīmētu tām piešķirt neierobežotu rīcības brīvību izlemt, kad minētais termiņš sākas. Objektīvi ņemot, laikā, kad 1993. gada augustā *Hauptzollamt* tika uzrādīta Jordānijas muitas izdotā (nepareizā) deklarācija, kurā apliecināta eksportētās kravas muitošana (proti, izdarīts pārkāpums), ar eksporta kompensācijas avansa maksājumu jau tika radīti "nepamatoti izdevumi" Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punkta izpratnē un līdz ar to arī nodarīts attiecīgais kaitējums, par kādu atbilstīgi minētajā spriedumā *Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre* [15] teiktajam uzskatāms nopietns kaitējums Savienības finansiālajām interesēm. Pēc uzņēmuma *Ernst Kollmer* domām, "no saimnieciskās darbības subjekta rīcības vai nolaidības izrietošajam Kopienu tiesību normas pārkāpumam" var arī tūlītēji nesekot Savienības kopbudžetam nodarītā kaitējuma rašanās; tiem vienīgi jābalstās uz vieniem un tiem pašiem faktiskajiem apstākļiem.

13 — C-465/10, EU:C:2011:867, 47. punkts.

14 — Komisijas ieskatā, galīgais lēmums par eksporta kompensācijas apmēru tiek pieņemts tad, kad muitas administrācija ir saņēmusi un izvērtējusi ar eksportu saistīto dokumentāciju, konkrēti valsts, uz kuru preces eksportētas, muitošanas sertifikātu. Minētais lēmums tiek pieņemts "noteikti vienlaikus ar nodrošinājuma atbrīvošanu" (Komisijas apsvērumu 27. punkts), kas gan šajā lietā, kā izriet no uzņēmuma *Ernst Kollmer* apsvērumiem (skat. it īpaši to 3., 8. un 11. punktu), iespējams, tā nav noticis.

15 — C-465/10, EU:C:2011:867.

22. Komisija – piedāvādama pārformulēt prejudiciālos jautājumus un atbildēt uz tiem kopīgi – uzskata, ka tādos gadījumos kā šajā lietā aplūkotais pārkāpums tiek, tā sacīt, "pabeigts" brīdī, kad tiek atbrīvots nodrošinājums. Tikai tobrīd sākas Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta noilguma termiņš, jo tikai tobrīd var pamatot un kvantificēt nepamatoti gūtā labuma atprasījumu. Galīgais lēmums par eksporta kompensācijas summu tiek pieņemts pēc tam, kad saņemti un izvērtēti eksporta sertifikāti, līdz ar to (vienlaikus) atbrīvojot atbilstošo nodrošinājumu, kura mērķis ir aizsargāt Savienības budžetu, kamēr nav izlemts jautājums par lūgtās eksporta kompensācijas tiesiskumu.

23. Ja Tiesa sliektos uzskatīt, ka Kopienu tiesību pārkāpums šajā lietā izdarīts brīdī, kad tika uzrādīts nepareizais muitošanas sertifikāts, pēc Komisijas domām, šis pārkāpums uzskatāms par turpinātu pārkāpumu, kas nebeidzas, kamēr, muitas iestādei galīgi izlemjot par pieteicējam pienākošos eksporta kompensācijas summu, netiek atbrīvots nodrošinājums. Šajā lietā brīdī, kad uzņēmums *Ernst Kollmer* uzrādīja savu muitošanas sertifikātu, nebūt nebija skaidrs, vai kāds nepamatots labums reiz vispār būtu bijis, jo jautājums par tiesībām saņemt eksporta kompensāciju galīgi vēl nebija izlemts. Tāpēc, Komisijas ieskatā, šajos īpatnējos apstākļos nav iespējams padarīt noilguma sākumu atkarīgu no saimnieciskās darbības subjekta sākotnējās rīcības. Tādējādi kaitējums Savienības budžetam rodoties tikai brīdī, kad galīgi tiek izlemts, ka ir tiesības saņemt eksporta kompensāciju, jo tad tiek atbrīvots nodrošinājums. Tā kā šīs procedūras ir gaužām ilgas, noilguma sākumu saistot ar saimnieciskās darbības subjekta sākotnējo rīcību, nepamatoti piešķirto labumu praktiski nekad nebūtu savlaicīgi iespējams atprasīt.

## IV – **Vērtējums**

### A – *Pirmais prejudiciālais jautājums*

#### 1) Ievads

24. Ar savu pirmo prejudiciālo jautājumu *Finanzgericht Hamburg* būtībā vēlas noskaidrot, vai tālab, lai Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmajā daļā paredzētais noilguma termiņš sāktos gadījumos, kad Savienības tiesību normas pārkāpums atklājas pēc kaitējuma rašanās, ir vajadzīgs, ne tikai lai būtu notikusi saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai nolaidība, bet gan lai būtu radies arī kaitējums Savienības kopbudžetam vai tās pārvaldītajiem budžetiem. Gadījumā, ja uz šo prejudiciālo jautājumu tiktu atbildēts apstiprinoši, iesniedzējtiesa turklāt vēlas noskaidrot arī to, kad kaitējums tālab uzskatāms par radušos, proti, vai tas rodas vai nu tad, kad tiek avansā samaksāta eksporta kompensācijai atbilstošā summa, vai arī tad, kad tiek atbrīvots atbilstošais nodrošinājums.

25. Lai atbildētu uz pirmo prejudiciālo jautājumu, būtībā jāinterpretē Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmā daļa, kurā teikts, ka prasības noilguma termiņš ir četri gadi *no* minētās regulas 1. pantā minētā *pārkāpuma izdarīšanas brīža* [16]. Minētās regulas 3. panta 3. punktā dalībvalstīm ir pavērta iespēja piemērot termiņu, kas ir ilgāks par šā panta 1. punktā noteikto.

16 — Minētās tiesību normas otrajā daļā ir īpašs noteikums turpinātu vai atkārtotu pārkāpumu gadījumiem, proti, tajos noilguma termiņš sākas kopš dienas, kad pārkāpums ir izbeigts. Tās ceturtajā daļā ir piemetināts vēl kāds pēdējais noteikums: noilgums katrā ziņā iestājas, vēlākais, dienā, kad beidzas noilguma termiņa divkāršam ilgumam atbilstošs laikposms, kurā kompetentā iestāde nav uzlikusi nekādu sodu.

26. Tāpēc saskaņā ar Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmās daļas formulējumā teikto noilgums sākas ar brīdi, kad izdarīts pārkāpums, ko tās 1. panta 2. punkts definē kā "Kopienas tiesību normas pārkāpumu, ko rada kāda saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai nolaidība, kas kaitē vai varētu kaitēt Kopienu budžetam vai to pārvaldītiem budžetiem: mazinot vai zaudējot ienākumus no Kopienu vārdā tieši izveidotajiem pašu resursiem vai veicot nepamatotus izdevumus". Šī definīcija ietver gan tīšus, gan aiz neuzmanības izdarītus pārkāpumus, kuru dēļ var tikt piemērots administratīvs sods, kā arī citus pārkāpumus, kuru dēļ tiek vienīgi atņemts nepamatoti gūtais labums [17].

2) Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta piemērošanas joma

27. Lai aizsargātu Eiropas Savienības finansiālās intereses, Regulā Nr. 2988/95 ir noteikta virkne vispārīgu noteikumu par pasākumiem, kas veicami, un administratīvajiem sodiem, kas piemērojami attiecībā uz pārkāpumiem, kuros tiek pārkāptas Eiropas Savienības tiesības visās tās politiku aptvertajās jomās un nodara kaitējumu Savienības finansiālajām interesēm.

28. Ar Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmo daļu Savienības likumdevējs vēlējās noteikt vispārīgu noteikumu par noilgumu, kas piemērojams, ja vien nav neviena Savienības nozaru tiesiskā regulējuma, kurā būtu paredzēts īsāks termiņš, kas tomēr nedrīkst būs īsāks par trim gadiem, nedz valsts tiesiskā regulējuma, kurā būtu noteikts ilgāks noilguma termiņš [18]. Minētās regulas 3. panta 1. punkta pirmās daļas noteikums attiecas uz visiem valstu un Savienības iestāžu pieņemtajiem administratīvas iedabas aktiem, ar kuriem domāts saukt pie atbildības par šādiem pārkāpumiem, neatkarīgi no tā, vai tie ir administratīvi sodi minētās regulas 5. panta šaurā izpratnē vai arī pasākumi nepamatoti gūta labuma atņemšanai saskaņā ar tās 4. pantu, kā, piemēram, eksportētāja pārkāpumu rezultātā nepamatoti saņemtās eksporta kompensācijas atgūšana [19].

29. Līdz Regulas Nr. 2988/95 pieņemšanai Savienības tiesībās nebija neviena noteikuma par noilgumu, kas būtu piemērojams attiecībā uz saimnieciskās darbības subjektu, kaitējot Savienības finansiālajām interesēm, nepamatoti saņemtā labuma atgūšanai. Pieņemdams minētās regulas 3. panta 1. punktu, Savienības likumdevējs vēlējās, pirmkārt, noteikt minimālo termiņu, kas piemērojams visās dalībvalstīs – tālab Savienības likumdevējs labprātīgi līdz četriem gadiem saīsināja laikposmu, kurā dalībvalstu iestādēm, rīkojoties Savienības budžeta vārdā un interesēs, ir vai bija jāatgūst nepamatoti gūtais labums [20]. Otrkārt, likumdevējs piekrita atteikties no iespējas atgūt no Savienības budžeta nepamatoti saņemtās summas pēc tam, kad kopš strīdīgos maksājumus ietekmējošā pārkāpuma izdarīšanas pagājuši četri gadi [21]. Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmajā daļā paredzētais noilguma termiņš attiecas arī uz pārkāpumiem, kas izdarīti, kamēr minētā regula vēl nebija stājusies spēkā [22], kā tas noticis šajā lietā aplūkotajā gadījumā [23].

17 — Spriedums *Handlbauer*, C-278/02, EU:C:2004:388, 33. punkts.

18 — Spriedums *Handlbauer*, C-278/02, EU:C:2004:388, 35. punkts.

19 — Spriedums *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb* u.c., no C-278/07 līdz C-280/07, EU:C:2009:38, 22. punkts. Parasti pārkāpumā rezultātā tiek atgūts nepamatoti gūtais labums (t.i., atgūta samaksātā summa). Gadījumā, ja pārkāpums ir izdarīts tīši vai aiz neuzmanības, var tikt uzlikts administratīvs sods (skat. ģenerāladvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumus lietā *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb* u.c., no C-278/07 līdz C-280/07, EU:C:2008:521, 47. punkts).

20 — Spriedums *Cruz & Companhia*, C-341/13, EU:C:2014:2230, 49. un 50. punkts. Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punktā paredzētais noilguma termiņš lauksaimniecības produktu eksporta kompensāciju gadījumā dalībvalstīs ir piemērojams tieši, ja vien nav neviena Savienības nozaru tiesiskā regulējuma, kurā paredzēts īsāks termiņš (ne īsāks par trīs gadiem), nedz valsts tiesiskais regulējums, kurā noteikts ilgāks noilguma termiņš (spriedums *Handlbauer*, C-278/02, EU:C:2004:388, 35. punkts), kas nav nesamērīgs (spriedumi *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading*, C-201/10 un C-202/10, EU:C:2011:282, 47. punkts, un *Cruz & Companhia*, C-341/13, EU:C:2014:2230, 65. punkts). Minētais valsts tiesiskais regulējums var būt pieņemts pirms minētās regulas pieņemšanas dienas (spriedums *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb* u.c., no C-278/07 līdz C-280/07, EU:C:2009:38, 42. punkts).

21 — Spriedumi *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb* u.c., no C-278/07 līdz C-280/07, EU:C:2009:38, 25., 27. un 29. punkts, un *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading*, C-201/10 un C-202/10, EU:C:2011:282, 24. punkts.

22 — Spriedums *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb* u.c., no C-278/07 līdz C-280/07, EU:C:2009:38, 34. punkts.

23 — Protams, ja vien parādsaistībām, kas bijušas pirms regulas stāšanās spēkā, nav iestājies noilgums saskaņā ar attiecīgo pārkāpumu izdarīšanas brīdī piemērojamajām valsts tiesību normām par noilgumu (spriedums *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb* u.c., no C-278/07 līdz C-280/07, EU:C:2009:38, 30. punkts).

30. Minētais noilguma termiņš ir domāts tālab, lai noteiktu, cik ilgi valsts iestādes var rīkoties attiecībā uz pārkāpumiem, kas, izsakoties paša Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punkta vārdiem, *kaitē vai varētu* kaitēt Savienības finansiālajām interesēm. Dalībvalstīm, pārbaudot no Savienības budžeta veikto maksājumu tiesiskumu, ir vispārīgs pienākums ievērot rūpību, kurš izriet no LES 4. panta 3. punktā noteiktā vispārīgās rūpības pienākuma, kas savukārt nozīmē, ka pārkāpumu novēršanai vajadzīgie pasākumi tām jāveic tūlītēji [24]. Gadījumā, ja četru gadu noilguma termiņš valsts iestādēm šķistu pārlieku īss, lai tās spētu celt prasības par visnotaļ sarežģītiem pārkāpumiem, valsts likumdevējs allaž var pieņemt noteikumu par ilgāku, šādiem pārkāpumiem pielāgotu noilgumu [25], kuram jāatbilst no tiesiskās noteiktības principa izrietošajām paredzamības un samērīguma prasībām [26].

3) Par noilguma termiņa sākumu saskaņā Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punktu

31. Šis tas sakāms jau, pirmkārt, par šīs tiesību normas formulējumu. Saskaņā ar minētās regulas 3. panta 1. punkta pirmo daļu prasības noilguma termiņš ir četri gadi *no pārkāpuma izdarīšanas brīža*. Šādi formulētā minētajā tiesību normā atsauces punkts noilguma termiņa sākumam ir pats pārkāpums, kā tas definēts minētās regulas 1. panta 2. punktā, un brīdis, kad tas "izdarīts".

32. Izskatāmajā lietā pārkāpuma sastāvu, kā norāda iesniedzējtiesa, veido apstāklis, ka uzņēmums *Ernst Kollmer* 1993. gada 10. augustā uzrādīja nepareizu muitošanas sertifikātu, lai pierādītu, ka krava tikusi izlaista patēriņam Jordānijā, tādējādi pārkāpjot Regulas Nr. 3665/87 18. panta 1. punktu.

33. Pievēršoties tikai un vienīgi 3. panta 1. punkta formulējumam saistībā ar Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punktu, redzams, ka minētajā tiesību normā noilguma termiņa sākums nav padarīts atkarīgs no kāda rezultāta iestāšanās, jo tajā tiek runāts par "pārkāpuma izdarīšanu", nevis tā "rezultātu", proti, šajā tiesību normā teikts, ka tas, kas iezīmē termiņa sākumu, nav kaitējuma rašanās, bet gan saimnieciskās darbības subjekta konkrēta rīcība [27], ar kuru tiek pārkāpta Savienības tiesību norma. Apstiprinājums šai atziņai rodams šīs tiesību normas citu valodu versijās, no kurām nevienā nav minēts nekāds rezultāts, proti, angļu valodas versijā tiek lietots formulējums "when the irregularity [..] was *commited*", savukārt vācu valodas versijā tiek runāts par "*Begehung* der Unregelmäßigkeit", franču valodas versijā – par "*réalisation* de l'irrégularité", itāļu valodā tiek norādīts uz "*esecuzione* dell'irregolarità" un portugāļu valodā – uz "data em que foi *praticada* a irregularidade" [28]. Proti, visās tajās uzmanība ir vērsta galvenokārt uz pārkāpuma *izdarīšanu*, nevis tā sekām vai rezultātu.

34. Savukārt regulas 1. panta 2. punktā, definējot "pārkāpumu", tas tiek darīts, nosakot, ka ""pārkāpums" nozīmē Kopienas tiesību normas pārkāpumu, ko rada kāda saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai nolaidība, kas *kaitē vai varētu kaitēt* Kopienu budžetam vai to pārvaldītiem budžetiem" [29]. Vēlējuma izteiksmes "varētu" lietošana šķiet norādām uz to, ka eksistē pārkāpums, pat ja kaitējums vēl nav radies vai nav galīgi konkretizējies, ja vien subjekta rīcība ir potenciāli spējīga to izraisīt [30].

24 — Spriedums *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading*, C-201/10 un C-202/10, EU:C:2011:282, 43. un 44. punkts.

25 — Turpat, 46. punkts.

26 — Turpat, 32. un 43. punkts.

27 — "Pārkāpuma" jēdzienā Regulas Nr. 2988/95 izpratnē neietilpst gadījums, kad eksporta kompensācija saimnieciskās darbības subjektam nepamatoti samaksāta valsts iestāžu kļūdas dēļ (spriedumi *Bayerische Hypotheken- und Vereinsbank*, C-281/07, EU:C:2009:6, 20. un 21. punkts, un *Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre*, C-465/10, EU:C:2011:867, 44. punkts).

28 — Mans izcēlums.

29 — Mans izcēlums.

30 — Šī doma par potenciālo spējīgumu, manuprāt, ir skaidrāk izteikta minētās regulas 1. panta 2. punkta portugāļu valodas redakcijā ("um acto ou omissão de um agente económico que tenha ou *possa ter por efeito* lesar o orçamento geral das Comunidades ou orçamentos geridos pelas Comunidades") un itāļu valodas redakcijā ("un'azione o un'omissione di un operatore economico che abbia o *possa avere come conseguenza* un pregiudizio al bilancio generale delle Comunità o ai bilanci da queste gestite") (mans izcēlums).

35. Visnotaļ iespējams, kā šajā lietā, ka pārkāpuma izdarīšanas brīdī nepamatotais labums nav kvantificējams [31]. Taču tam nebūtu jāietekmē Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punktā ietvertās normas interpretācija, jo īpaši, ja ņem vērā, ka "pat pārkāpumi, kuriem nav konkrētas finansiālas ietekmes, var būtiski ietekmēt Savienības finansiālās intereses" [32].

36. Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmā daļa jau vairākkārtīgi ir tikusi izvērtēta Tiesā, kura, to piemērojot, allaž ņēmusi vērā tās formulējumu un ne reizi nav pakārtojusi noilguma sākšanos prasībai, lai būtu radies kaitējums. Šajā ziņā vispirmām kārtām jāatceras spriedums *Handlbauer* [33], kurā Tiesa pirmoreiz nosprieda, ka minētā tiesību norma, "nosakot lietas ierosināšanai četru gadu noilguma termiņu, ko skaita no pārkāpuma izdarīšanas brīža, neatstāj dalībvalstīm nekādu rīcības brīvību" [34], un ka 3. panta 1. punktā noteikto noilguma termiņu "sāk skaitīt no pārkāpuma izdarīšanas brīža" [35].

37. Šis formulējums vēlāk tika burtiski atkārtots spriedumā *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb* u.c. [36], kurā gluži tāpat kā šajā lietā tika aplūkoti avansā veiktie eksporta kompensāciju maksājumi par šīm pašām strīdīgajām liellopu gaļas kravām, kuras sākotnēji bija paredzēts nosūtīt uz Jordāniju, bet galu galā tika nosūtītas uz Irāku. Minētajā spriedumā Tiesa atkārtoja, ka attiecīgajām parādsaistībām principā jāiestājas noilgumam pēc četru gadu laikposma, kuru "sāk skaitīt no pārkāpumu izdarīšanas dienas" [37]. Noilgums iestājas, "ja vien četru gadu laikā kopš šāda pārkāpuma izdarīšanas nav pieņemts neviens apturošs akts", un tādējādi, "ja pārkāpums ir izdarīts kā pamata lietās [..], [šādam pārkāpumam] [..] noilgums iestājas 1997. gadā atbilstoši 1993. gada pārkāpuma precīzajam izdarīšanas datumam" [38], neliedzot gan dalībvalstīm iespēju noteikt ilgākus noilguma termiņus. Toreiz minētā sprieduma rezolutīvajā daļā Tiesa skaidri noteica, ka Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmajā daļā paredzēto noilguma termiņu "sāk skaitīt no attiecīgā pārkāpuma izdarīšanas dienas".

38. Tāpēc, principā ievērojot gan attiecīgās tiesību normas formulējumu, gan to, kā līdz šim šo normu piemērojusi Tiesa, uzskatu, ka izskatāmajā lietā noilguma termiņš sācies līdz ar saimnieciskās darbības subjekta rīcību, kas kvalificējama kā Savienības tiesību normas pārkāpums, proti, līdz ar brīdi, kad 1993. gada 10. augustā uzrādīts muitošanas sertifikāts, kas izrādījies nepareizs un uzņēmumam *Ernst Kollmer* 1992. vai 1993. gadā veikto avansa maksājumu padarījis nepamatotu.

39. Šajā ziņā nevaru piekrist Komisijas apsvērumu 30. punktā izklāstītajam viedoklim, ka šajā gadījumā ir "turpināts pārkāpums", kas sācies ar minētā muitošanas sertifikāta uzrādīšanu un beidzies brīdī, kad, galīgi izlemjot par eksporta kompensācijas faktisko summu, tika atbrīvots nodrošinājums.

40. Ievērojot, kā Tiesa "turpinātu vai atkārtotu pārkāpumu" definējusi spriedumā *Vonk Dairy Products* ("pārkāpums ir turpināts vai atkārtots Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta otrās daļas izpratnē tad, ja to ir izdarījis tirgus dalībnieks, kas ekonomiskas priekšrocības gūst no tādu *līdzīgu darījumu kopuma*, kuri apdraud vienu un to pašu Kopienu tiesību normu") [39] vai kādā citā kontekstā "turpinātu pārkāpumu" definējusi spriedumā *Montecatini* ("lai arī turpināta pārkāpuma jēdzienam dalībvalstu

31 — Tam uzmanību pievērš ģenerāladvokāte E. Šarpstone savos secinājumos lietā *Pfeifer & Langen*, C-564/10, EU:C:2012:38, 101. punkts.

32 — Spriedums *Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre*, C-465/10, EU:C:2011:867, 47. punkts.

33 — C-278/02, EU:C:2004:388.

34 — Turpat, 27. punkts.

35 — Turpat, 32. punkts.

36 — No C-278/07 līdz C-280/07, EU:C:2009:38, 21. punkts. Skat. arī spriedumu *Corman*, C-131/10, EU:C:2010:825, 38. punkts.

37 — Spriedums *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb* u.c., no C-278/07 līdz C-280/07, EU:C:2009:38, 31. punkts. Skat. arī spriedumu *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading*, C-201/10 un C-202/10, EU:C:2011:282, 51. punkts: "sākas kopš brīža, kad attiecīgais pārkāpums ticis izdarīts".

38 — Spriedums *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb* u.c., no C-278/07 līdz C-280/07, EU:C:2009:38, [32. un] 33. punkts.

39 — C-279/05, EU:C:2007:18, 41. punkts (mans izcēlums).

tiesību sistēmās ir visnotaļ atšķirīgas nozīmes, jebkurā gadījumā tas ietver *vairākas* nelikumīgas rīcības vai viena vienīga pārkāpuma īstenošanas darbības, kuras vieno kopīgs subjektīvais aspekts" [Neoficiāls tulkojums])[40], ir skaidri redzams, ka viena muitas sertifikāta, kas izrādās nepareizs, uzrādīšana saistībā ar vienas liellopu gaļas kravas eksportēšanu nav uzskatāma par "turpinātu vai atkārtotu pārkāpumu".

41. No sistēmiskā viedokļa, kas, manuprāt, apstiprina šo secinājumu 38. punktā izklāstīto gramatisko interpretāciju, būtu jāatceras izteiktā atšķirība starp Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmās daļas formulējumu un to, kā *dies a quo* ir aprakstīta Regulā Nr. 800/1999 (kura piemērojama lauksaimniecības produktu eksportam, kas veikts kopš 1999. gada 1. jūlija, un tāpēc šajā lietā nav piemērojama). Šajā lietā ir būtiski, ka minētajā regulā nepamatoti saņemto eksporta kompensāciju atgūšanai (lai arī tikai gadījumā, ja saņēmējs rīkojies labticīgi) tiek paredzēts četru gadu noilguma termiņš, kas sākas "*no dienas, kad labuma guvējam tika paziņots par galīgo lēmumu par kompensācijas piešķiršanu*" (52. panta 4. punkta pirmās daļas b) apakšpunkts)[41].

42. Ņemot vērā Regulā Nr. 2988/95 teikto un tās mērķi, manis atbalstītā interpretācija, proti, ka noilguma sākums ir atkarīgs vienīgi no saimnieciskās darbības subjekta veiktās pārkāpuma izdarīšanas, un tālab nav vajadzīgs, lai jau būtu radies kāds kaitējums vai lai tas būtu kvantificējams, ir saskanīga arī ar šīs Tiesas izsecinātajām prasībām, ko attiecībā uz noilguma termiņiem izvirza princips par tiesisko noteiktību, kurai, protams, jābūt sabalansētai ar minētajā regulā paredzētās Savienības finansiālo interešu aizsardzības iedarbīgumu.

43. Spriedumā *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading* (kas arī attiecas uz vācu uzņēmumiem avansā veikto eksporta kompensāciju samaksu par liellopu gaļas kravu eksportu uz Jordāniju, kuras galu galā nonāca Irāka) Tiesa nospriedusi, ka "tiesiskās drošības princips prasa, lai šī saimnieciskās darbības subjekta stāvoklis attiecībā uz tā tiesībām un pienākumiem pret valsts iestādi nevarētu tikt bezgalīgi apšaubīts [..]. [N]oilguma termiņš [..] jāpiemēro, izmeklējot šādu pārkāpumu, un, lai nodrošinātu tiesisko drošību, šis termiņš ir jānosaka iepriekš"[42]. Turpinājumā tā piebildusi: "atzīstot dalībvalstu iespēju [..] iestādei piešķirt tik ilgu rīcības laiku" kā Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmajā daļā paredzētais, "zināmā veidā tiktu [vairots] valsts iestāžu kūtrums izmeklēt "pārkāpumus" Regulas Nr. 2988/95 1. panta izpratnē un vienlaicīgi uz ilgu laiku tiktu izslēgta tiesiskā nedrošība saimnieciskās darbības subjektiem, no vienas puses, un risks, no otras puses, pēc šāda perioda beigām vairs nespēt pierādīt, ka attiecīgās darbības bijušas likumīgas"[43].

44. Tādējādi noilguma sākumu padarīt pilnībā atkarīgu no tādas valsts administrācijas rīcības, kas pavērtu iespēju galīgi konkretizēt kaitējuma apmēru, būtu pretrunā nupat izklāstītajai loģikai. Cīņa pret negatīvajām finansiālajam sekām, ko Savienības budžetam izraisa šajā jomā izdarītie pārkāpumi, patiešām varētu kļūt iedarbīgāka, ja noilguma termiņa sākums tiktu pārcelts uz brīdi, kad nodrošinājuma atmaksas rezultātā avansa maksājumu gadījumā kaitējums kļūst galīgs, kā to ierosina Komisija. Tomēr uzskatu, ka strīdīgās tiesību normas gramatiskā interpretācija nav pārmērīgi izstiepjama, ja tādējādi tiek bez ievērības atstātas no tiesiskās noteiktības (iepriekš izklāstītajā veidā) izrietošās prasības[44]. Lai arī Komisija apgalvo, kas drošības nauda ir jāatmaksā brīdī, kad iestādes pieņem galīgu lēmumu par kompensācijas piešķiršanu, šī institūcija tomēr nepierāda, ka iestādēm būtu

40 — C-235/92 P, EU:C:1999:362, 195. punkts (mans izcēlums).

41 — Mans izcēlums. Par problēmām, ko rada Regulas Nr. 800/1999 52. panta 4. punkta pirmās daļas b) apakšpunkta normas par noilgumu saistīšana ar Regulas Nr. 2988/95 3. pantā noteikto, skat. Krüger, U. "Verjährung erstattungsrechtlicher Rückzahlungsansprüche", no: *Zeitschrift für Zölle und Verbrauchsteuern*, 2008, 244. un nākamās lpp.

42 — Spriedums *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading*, C-201/10 un C-202/10, EU:C:2011:282, 32. punkts. Skat. arī spriedumu *Chemiefarma* /Komisija, 41/69, EU:C:1970:71, 19. punkts.

43 — Spriedums *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading*, C-201/10 un C-202/10, EU:C:2011:282, 45. punkts. Skat. arī spriedumus *Cruz & Companhia*, C-341/13, EU:C:2014:2230, 62. punkts, un *Handlbauer*, C-278/02, EU:C:2004:388, 40. punkts.

44 — Šajā ziņā jāatceras, ka dalībvalstis drīkst mēģināt šo Savienības finansiālo interešu aizsardzību padarīt iedarbīgāku, nosakot ilgākus noilguma termiņus (Regulas Nr. 2988/95 3. panta 3. punkts), ja vien tiek ievērotas paredzamības un samērīguma prasības.

juridiski saistošs pienākums atbrīvot nodrošinājumu tieši šajā konkrētajā brīdī[45]. Piekrītu uzņēmuma *Ernst Kollmer* apsvērumos izklāstītajam viedoklim, ka, ja nav šāda juridiski saistoša pienākuma atbrīvot nodrošinājumu likumā konkretizētā brīdī, netiek izpildīta noilguma termiņos ievērojamā paredzamības prasība, tādējādi saimnieciskās darbības subjektam radot tiesiskās nenoteiktības situāciju.

45. Visbeidzot un saistībā ar iepriekš izklāstīto nepiekrītu arīdzan Grieķijas valdības piedāvātajam viedoklim, ka noilguma termiņš sākas brīdī, kad kompetentā iestāde *atklāj*, ka samaksa notikusi nepamatoti. Nerunājot jau par to, ka šādai Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta interpretācijai pamatojums nav rodams nevienā formulējumā[46], ja noilguma termiņš sāktos tikai no tā brīža, likumdevēja noteiktie termiņi principā varētu tikt pagarināti bezgalīgi, tādējādi paredzamības prasību neievērojot vispār. Noilguma sākums šādos gadījumos būtu atkarīgs no nekonkrēta brīža, kad iestādes uzsāk darbības, kas vajadzīgas, lai pārbaudītu saimnieciskās darbības subjekta veikto darījumu tiesiskumu. Tādējādi šim subjektam ne tikai uz nenoteiktu laiku tiktu radīta tiesiskā nenoteiktība, bet arī apgrūtināta iespēja pierādīt strīdīgās rīcības vai nolaidības tiesiskumu, kas būtu pretrunā tiesiskās noteiktības prasībām[47].

46. Līdz ar to ierosinu atbildēt iesniedzējtiesai, ka tādās situācijās kā tiesvedībā *a quo* aplūkotā Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmajā daļā noteiktais noilguma termiņš sākas dienā, kad izdarīts attiecīgais pārkāpums, kā tas definēts minētās regulas 1. panta 2. punktā, neatkarīgi no tā, kurā brīdī rodas kaitējums Savienības kopbudžetam vai tās pārvaldītajiem budžetiem.

### B – *Otrais prejudiciālais jautājums*

47. Ņemot vērā gan to, kā piedāvāts atbildēt uz pirmo iesniedzējtiesas prejudiciālo jautājumu, gan visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz otro prejudiciālo jautājumu nav jāatbild.

## V – **Secinājumi**

48. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai atbildēt *Finanzgericht Hamburg* šādi:

1) tādās situācijās kā tiesvedībā *a quo* aplūkotā Padomes 1995. gada 18. decembra Regulas Nr. 2988/95 (EK, Euratom) par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību 3. panta 1. punkta pirmajā daļā noteiktais noilguma termiņš sākas dienā, kad izdarīts attiecīgais pārkāpums, kā tas definēts minētās regulas 1. panta 2. punktā, neatkarīgi no tā, kurā brīdī rodas kaitējums Savienības kopbudžetam vai tās pārvaldītajiem budžetiem;

2) ņemot vērā uz iesniedzējtiesas pirmo prejudiciālo jautājumu sniegto atbildi, uz otro prejudiciālo jautājumu nav jāatbild.

45 — Uzņēmums *Ernst Kollmer* šķiet piekrītam šim viedoklim savu apsvērumu 31. punktā.

46 — Patiesībā tā šķiet pat esam skaidri izslēgta spriedumā *José Martí Peix*, C-226/03 P, EU:C:2004:768, 25.–28. punkts, kurā Tiesa nosprieda, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, uzskatīdama, ka procesuālo darbību noilguma *dies a quo* attiecīgajā lietā bija dienā, kad Komisija atklāja attiecīgo pārkāpumu.

47 — Skat. spriedumu *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading*, C-201/10 un C-202/10, EU:C:2011:282, 45. punkts.